

Crna Gora
Ministarstvo ekonomije

ENERGETSKA POLITIKA CRNE GORE DO 2030. GODINE

Podgorica, februar 2011. godine

1. UVOD

Shodno Zakonu o energetici (»Službeni list CG«, br. 28/10), energetsom politikom Crne Gore utvrđuju se *ciljevi energetskeg razvoja Crne Gore i način i mjere za njihovo ostvarivanje*.

Vlada Crne Gore, u skladu sa svojim obavezama iz:

- Zakona o energetici – ZoE (»Službeni list CG«, br. 28/10),
- Zakona o energetskeg efikasnosti – ZoEE (»Službeni list CG«, br. 29/10),
- Zakona o istraživanju i proizvodnji ugljovodonika (»Službeni list CG«, br. 41/10),
- Zakona o ratifikaciji Sporazuma između Evropske zajednice i Republike Crne Gore o formiranju Energetske zajednice (»Službeni list CG«, br. 66/06),
- Zakona o ratifikaciji Kjoto protokola uz Okvirnu konvenciju Ujedinjenih nacija o promjeni klime (»Službeni list CG«, br. 17/07),
- Ministarske Deklaracije o Jonsko-jadranskom gasovodu (25. septembar 2007. godine),
- Prvog nacionalnog izvještaja Crne Gore o klimatskim promjenama prema Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama (UNFCCC) (2010. godina),
- Nacionalne strategije održivog razvoja Crne Gore (2007. godina)
- Strategije regionalnog razvoja Crne Gore 2010-2014 (2010. godina)
- Ekonomskog i fiskalnog programa za Crnu Goru 2009-2012 (2010. godina)
- zakona i dokumenata koji regulišu oblasti zaštite životne sredine, planiranja i uređenja prostora i drugih relevantnih zakona

i u skladu sa dokumentima Evropske unije (EU), Energetske zajednice, Svjetskog savjeta za energiju, Međunarodne agencije za energiju, prepoznajući da je energetika stub sveukupnog, održivog i dugoročnostabilnog razvoja države Crne Gore, sa evidentno pozitivnim makroekonomskim efektima, ovim dokumentom utvrđuje **ciljeve energetskeg razvoja Crne Gore do 2030. godine**, koji su prikazani u dva nivoa, i to:

- A. Glavni prioriteti (Slika 1 i Tabela 1) i
- B. Ključna strateška opredjeljenja (Tabela 2).

2. CILJEVI - GLAVNI PRIORITETI I KLJUČNA STRATEŠKA OPREDJELJENJA ENERGETSKE POLITIKE

A) Glavni prioriteti

Slika 1: Veza između glavnih prioriteta energetskog razvoja Crne Gore

Tabela 1: Glavni prioriteti Energetske politike Crne Gore

Prioritet	Značenje
1 Sigurnost snabdijevanja energijom	Stalno, sigurno, kvalitetno i raznovrsno snabdijevanje energijom u cilju uravnotežavanja isporuke sa zahtjevima kupaca;
2 Razvoj konkurentnog tržišta energije	Obezbjeđenje liberalizovanog, nediskriminatornog, konkurentnog i otvorenog energetskog tržišta na osnovu transparentnih uslova; Uspostavljanje konkurencije u tržišnim djelatnostima (proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom i prirodnim gasom), baziranje cjenovne politike za energente isključivo na tržišnim principima, kao i stvaranje uslova za pojavu novih energetskih subjekata (nezavisnih proizvođača energije, snabdjevača, trgovaca);
3 Održiv energetski razvoj	Obezbjeđenje održivog razvoja energetike koji se temelji na ubrzanom ali racionalnom korišćenju vlastitih energetskih resursa uz uvažavanje principa zaštite životne sredine, povećanje energetske efikasnosti (EE) i veće korišćenje obnovljivih izvora energije (OIE), kao i potreba za socio-ekonomskim razvojem Crne Gore;

B) Ključna strateška opredjeljenja

Tabela 2: Ključna strateška opredjeljenja Energetske politike Crne Gore

(1) Održavanje, revitalizacija i modernizacija postojeće i izgradnja nove infrastrukture za proizvodnju, prenos i distribuciju energije na principima ispunjenja međunarodnih tehničkih standarda, energetske efikasnosti, smanjenja gubitaka i negativnog uticaja na životnu sredinu;
--

(2) Postepeno smanjenje zavisnosti od uvoza energije (i) smanjenjem specifične potrošnje finalne energije, (ii) povećanjem proizvodnje energije (primarne i sekundarne) korišćenjem vlastitih resursa i (iii) smanjenjem gubitaka energije od proizvodnje do krajnje potrošnje. Od sadašnjeg neto uvoznika električne energije Crna Gora planira da postane neto izvoznik električne energije poslije 2020. godine;

(3) Preispitivanje postojećih barijera za aktiviranje svih opcija dugoročnog razvoja energetike;
--

(4) Energetska efikasnost predstavlja prioritet u energetskej politici Crne Gore: <ul style="list-style-type: none">a. Obezbiđeće se institucionalni uslovi i finansijski podsticaji za unapređenje EE i smanjenje energetskeg intenziteta u svim sektorima, od proizvodnje do krajnje potrošnje energije;b. Crna Gora će postići indikativni cilj za povećanje EE, koji predstavlja uštedu u iznosu od 9 % prosječne finalne potrošnje energije u zemlji (bez Kombinata aluminijuma Podgorica) do 2018. godine. Prelazni indikativni cilj do kraja 2012. godine iznosi 2 %. Nastavak prosječne godišnje uštede nakon 2018. godine će biti usklađen sa ciljevima postavljenim na nivou Energetske zajednice ili EU;c. Racionalno korišćenje energije u saobraćaju i promocija mjera EE (unapređenje javnog transporta uključujući željeznički saobraćaj, promocija energetske efikasne i nisko-emisionih vozila, integracija kriterijuma EE u projekte saobraćajne infrastrukture);

(5) Iskorišćavanje OIE predstavlja prioritet u energetskej politici Crne Gore: <ul style="list-style-type: none">a. Kreiranje povoljnog ambijenta za razvoj i korišćenje OIE i dostizanje nacionalnog cilja udjela OIE u ukupnoj finalnoj energetskej potrošnji;b. Nastavak istraživanja potencijala OIE i studijskog rada na istraživanju mogućnosti iskorišćavanja preostalog raspoloživog potencijala OIE;c. Povećanje udjela korišćenja OIE u saobraćaju sa ciljem obezbjeđenja dostizanja udjela OIE u ukupnoj potrošnji energije u saobraćaju, a u skladu sa obavezama države;
--

(6) Poboljšanje sistema grijanja i/ili hlađenja u objektima: (i) supstitucijom direktne transformacije električne energije u toplotu i (ii) korišćenjem novih tehnologija prihvatljivih sa stanovišta zaštite životne sredine, što podrazumijeva veće korišćenje OIE i korišćenje visokoefikasne kogeneracije;
--

- (7) Realizacija strateških 90-dnevnih zaliha naftnih derivata u skladu sa energetsom politikom EU;

- (8) Istraživanje nafte i gasa u crnogorskom podmorju i u kontinentalnom dijelu, kao i uglja u Pljevaljskom i Beranskom basenu;

- (9) Proaktivna uloga politike države Crne Gore u nastojanjima da se obezbijedi pristup sistemima prirodnog gasa kroz međunarodne projekte (Jonsko-jadranski gasovod i drugi), razvoj sistema prirodnog gasa (uključujući izgradnju regionalnih gasovoda i postrojenja za korišćenje prirodnog gasa);

- (10) Povećanje efikasnosti poslovanja energetske preduzeća smanjenjem operativnih troškova, tehničkih i komercijalnih gubitaka energije, uz opravdan povrat na investicije;

- (11) Nastavak restrukturiranja EPCG AD i CGES AD prema principima relevantnog energetskog zakonodavstva EU i blagovremeno donošenje planova daljeg razvoja;

- (12) Održivi razvoj energetike u odnosu na zaštitu životne sredine i međunarodna saradnja u ovoj oblasti, naročito oko smanjenja emisije gasova sa efektom staklene bašte;

- (13) Na osnovu ratifikacije Kjoto protokola, kao zemlja van aneksa razvijenih zemalja bar do 2012. godine, pružanje podrške investitorima i obezbjeđenje uslova za realizaciju projekata tzv. Mehanizma čistog razvoja (*CDM*);

- (14) Podsticanje istraživanja, razvoja, transfera i primjene ekološki održivih novih tehnologija u energetskom sektoru; povećanje ulaganja u obrazovanje i naučno-istraživačke projekte i podsticanje međunarodne saradnje u oblasti ekološki održivih novih tehnologija u energetskom sektoru, kao i uvođenje nastave iz oblasti energetike u obrazovni sistem;

- (15) Harmonizacija zakonodavno-regulatornog okvira prema zahtjevima EU i obezbjeđenje podrške za razvoj i ubranu realizaciju programa i projekata korišćenja OIE i implementaciju mjera EE, supstituciju energenata i razvijanje lokalne energetike (kombinovana proizvodnja električne i toplotne energije);

- (16) Stvaranje odgovarajućeg zakonodavno-regulatornog i institucionalno-finansijskog okvira za ohrabivanje učešća privatnog sektora i ulaganja u energetiku;

- (17) Obezbeđenje socijalne zaštite ugroženih (ranjivih) kupaca energije, kao i viška radne snage u procesu promjena u energetskom sektoru koje mogu uticati na njihov socijalni položaj;

- (18) Postizanje dogovora sa susjednim državama u vezi optimalnog iskorišćenja zajedničkog hidropotencijala i upravljanja vodama, kao i planiranja i izgradnje novih elektroenergetskih interkonekcionih linija za vezu sa tim zemljama;

- (19) Unapređenje regulatornog procesa i profesionalne nezavisnosti Regulatorne agencije za energetiku, sa ciljem kontinuiranog razvoja predvidljivog i jasnog regulatornog okvira i povoljnog ambijenta za investiranje u energetiku u Crnoj Gori;

- (20) Aktivna međunarodna saradnja na području energetike.

3. NAČIN I MJERE ZA REALIZACIJU CILJEVA ENERGETSKE POLITIKE

Način i mjere (instrumenti) za postizanje navedenih ciljeva, koji će se detaljnije odrediti u akcionom planu za narednih pet godina (2012-2016), će biti:

3.1. Strateško-sistemske mjere

- a) Ažuriranje/revizija Strategije razvoja energetike Crne Gore do 2030. godine («Strategije») zasnovano na sektorskim analizama u skladu sa ZoE (član 8);
- b) Izrada Strateške procjene uticaja Strategije na životnu sredinu;
- c) Izrada Akcionog plana za sprovođenje Strategije za period 2012-2016, u skladu sa odredbama ZoE (član 9);
- d) Izrada programa korišćenja i razvoja OIE i kogeneracije u skladu sa ZoE (čl. 17 i 19);
- e) Uspostavljanje i implementacija elektronski podržane baze energetskih podataka, kao jedinstvene platforme sa više učesnika, kao npr.: Ministarstvo ekonomije, MONSTAT, Regulatorna agencija za energetiku, Operator tržišta, u skladu sa zahtjevima i preporukama politike EU u oblasti energetske statistike;
- f) Uspostavljanje sistema promovisanja i mehanizma finansiranja i podsticanja implementacije programa i realizacije projekata iz oblasti EE i OIE;
- g) Pojednostavljenje i povećanje transparentnosti administrativnih procedura sa ciljem stvaranja efikasnog sistema pripreme investicione i projektne dokumentacije, od planiranja do izdavanja upotrebne dozvole zajedno sa upravnim postupcima;
- h) Obezbeđivanje konzistentnog sistema praćenja implementacije Strategije i Akcionog plana prema ZoE (član 10);
- i) Podsticanje razvoja ljudskih resursa na nivou lokalne samouprave za potrebe energetskog planiranja na nivou lokalne samouprave, prema odredbama ZoE (član 11), kao i državnih institucija nedležnih za poslove energetike;
- j) Uspostavljanje informacionog sistema praćenja potrošnje energije i upravljanja energijom (energetski menadžment) u skladu sa ZoEE (čl. 17 i 41);
- k) Uspostavljanje bolje međusobne saradnje državnih institucija na centralnom i lokalnom nivou;
- l) Promovisanje i istraživanje novih tehnologija u oblasti energetike u skladu sa geografskim specifičnostima države, sa ciljem smanjenja specifične potrošnje energije i povećanja proizvodnje, uz poštovanje relevantnih mjera zaštite životne sredine odnosno principa održivog razvoja i socijalnog dijaloga.

3.2. Zakonodavno-regulatorne mjere

- a) Dopuna i izmjena postojećih i izrada novih podzakonskih akata u skladu sa ZoE i ZoEE u predviđenim rokovima;
- b) Nastavak usaglašavanja zakonodavno-regulatornog okvira Crne Gore sa energetskom politikom Energetske zajednice i samim tim EU, sa ciljem dalje evropske integracije kroz pristupni proces Crne Gore;

- c) Nastavak procesa evropskih integracija – pristupnog procesa Crne Gore za punopravno članstvo u EU sa pripremom i uspješnim zaključenjem Poglavlja br. 15 o energetici u procesu harmonizacije zakonodavstva Crne Gore sa zakonodavstvom EU;
- d) Aktivno praćenje i ispunjavanje obaveza u skladu sa Kjoto protokolom i obaveza koje će se utvrditi u post Kjoto periodu;
- e) Aktivno praćenje i usaglašavanje sa promjenama energetske politike EU i Energetske zajednice;
- f) Preispitivanje postojećih i donošenje novih zakonskih akata, tehničkih standarda i propisa u oblasti uređenja prostora i gradnje energetskih i drugih objekata, sa posebnim osvrtom na zaštitu životne sredine i sa ciljem povećanja EE i većeg korišćenja OIE;
- g) Uspostavljanje regulatornog okvira za brži razvoj i efikasan rad tržišta električne energije i donošenje propisa za uvođenje i podršku razvoja tržišta prirodnog gasa, stalno praćenje i razvoj metodologija tarifnog sistema, kao i za zaštitu krajnjih kupaca energije i socijalno ugroženih (ranjivih) kupaca u skladu sa zakonom.

3.3. Institucionalno-organizacione mjere

- a) Osnivanje Operatora tržišta kao samostalnog pravnog lica u državnom vlasništvu sa ovlašćenjima i obavezama u skladu sa ZoE (član 95) u zakonski predviđenim rokovima;
- b) Završetak razdvajanja Operatora distributivnog sistema električne energije od tržišnih djelatnosti u EPCG AD prema međunarodno određenim pravilima u zakonski predviđenim rokovima;
- c) Obezbjedenje povoljnog ambijenta za učešće novih aktera na tržištu električne energije u Crnoj Gori: nezavisnih proizvođača, trgovaca i snabdjevača, sa ciljem demonopolizacije i dekoncentracije tržišta i povećanja konkurencije u Crnoj Gori;
- d) Obezbjedenje konkurentnog i transparentnog izbora javnog snabdjevača pod jednakim uslovima za sve snabdjevače električne energije u Crnoj Gori;
- e) Angažovanje i osposobljavanje kadrova javnog sektora za praćenje implementacije Strategije i Akcionog plana, detaljnije:
 - Ministarstvo ekonomije / Sektor za energetiku za (i) pripremu Strategije i Akcionog plana, kao i koordinaciju implementacije Akcionog plana, (ii) pripremu programa razvoja i korišćenja OIE i kogeneracije, (iii) promovisanje i sprovođenje programa i definisanje procedura realizacije projekata u oblasti OIE, (iv) pripremu i sprovođenje programa obezbjeđenja strateških rezervi naftnih derivata, (v) formiranje baze podataka i pripremu energetskih bilansa i standardnih međunarodno priznatih indikatora u energetici, i (vi) koordinaciju između donatora;
 - Ministarstvo ekonomije / Sektor za energetske efikasnosti za pripremu Akcionog plana energetske efikasnosti i promovisanje i sprovođenje programa i projekata u skladu sa Akcionim planom energetske efikasnosti;
- f) Unapređenje regulatornog okvira kroz aktivno učešće Regulatorne agencije za energetiku kao nezavisnog regulatora u sektoru energetike, sa ciljem povećanja i održavanja povjerenja investitora u energetiku Crne Gore.

3.4. Ekonomsko-socijalne mjere

- a) Utvrdjivanje tarifne i cjenovne politike za energente na tržišnim principima uvažavajući:
 - (i) stvarne troškove (uključujući i troškove implementacije mjera zaštite životne sredine) i povrat na investicije prema međunarodnim standardima u uporedljivim sektorima i uslovima rada, (ii) zahtjeve za postepeno smanjenje tehničkih gubitaka u elektroenergetskom sistemu u skladu sa međunarodnim standardima UCTE, (iii) zahtjeve za rigorozno smanjenje netehničkih gubitaka i (iv) podsticanje mjera EE i većeg korišćenja OIE;
- b) Ukidanje državnih subvencija i povlastica za specijalne uslove nabavke energije svim pravnim licima, sa ciljem nenarušavanja tržišta u energetici;
- c) Definisane uslova, donošenje i realizacija programa subvencioniranja ugroženih (ranjivih) kupaca električne energije i gasa u skladu sa ZoE (član 156), sa ciljem zadovoljavanja minimalnih potreba za energijom i održavanja neophodnih životnih uslova tih kupaca energije;
- d) Vođenje aktivne politike za korišćenje pretpripravnih fondova u procesu pristupanja EU naročito za sufinansiranje investicija, kao i prenos znanja i iskustva iz EU u Crnu Goru i prilagođenje lokalnim uslovima;
- e) Stvaranje uslova za realizaciju projekata iz oblasti energetike po principu privatno-javnog partnerstva;
- f) Unapređenje kontrole i nadzora nad radom i poslovanjem energetske subjekata.